F158 № 260

საქართველო

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 33 დამატების № 7

ფაგანი, 11 თებერვალი, 1917 წ.

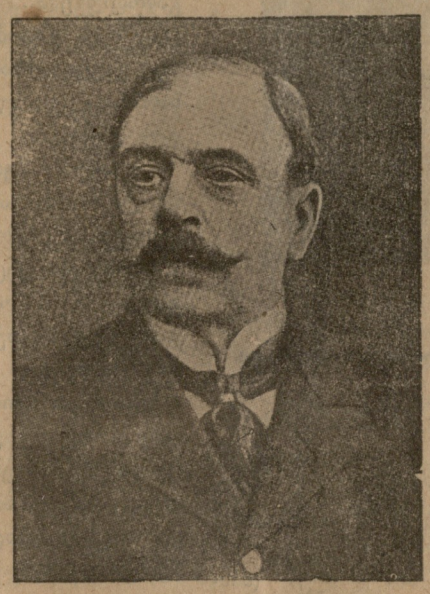

† ოქტავ მირბო
(საფრანგეთის გამოჩენილი რომანისტი
(იხ. გაზ. „საქართველო“-ს დღევანდელი №)

შ ა ი რ ი.

ტკბილ შაირში ჩაიფერფლა
ბალჩის ვარდი, ფერად ჭრელი;
ტკბილ შაირში ჩაიქსოვა
სიტყვა მკვეთრი, სიტყვა მჭრელი.

მიტომ არის ზოგს რომ ატკბობს
და ზოგს ასე უღვთოდ ჰგმირავს;
მოდით ჰნახეთ, თუ ვინ ხარობს,
მოდით ნახეთ, თუ ვინ გმინავს.

სულის თვისტომნი

მიყვარს ია და სუმბული,
ვეტრფი ვარდსა, იასამანს;
გაზაფხულზე, ვით ბულბული
მათ ვუმღერ და ვუძღვნი სალამს!

მიყვარს, რადგან ჩემი სული,
მათ სინაზეს ემსგავსება;
მათებრ მრავალ-ფეროვნულად
გული გრძნობით აღმევსება.

მიყვარს, რადგან მათი გაშლა
ჩემს მიჯნურსა მომაგონებს,
როს შავთვალა, მოცქრიალე
ხელით ჰკრავდა ყვავილთ კონებს.

მიყვარს, რადგან მათის მზერით
სიყვარულთან სევდაც ჩნდება,
რომ მიჯნური ჩემთან ერთად
მათებრ მალე ჩამოჭკნება!

სანდრო შანშიაშვილი.

უ ც ე ბ ი

გული არ მიძგერს ზეშთაგონებით,
იყუჩა მუზამ უმეტეს, უფრო;
მაგრამა... მინდა უკანასკნელად
უცებით მაინც დაგასაჩუქრო:

გული ბუდეში აღარ მეტევა
და... გავამჟღავნო გრძნობა ნაფეთქი?
გეტყვი,—შენზე ვარ ჩაფიქრებული:
ვაი თუ მუზას დაჰშორდე მეთქი!
დაჰშორდე, მე რა? რა მენაღვლება?
მე არც მუზა ვარ და არც მგოსანი...
მაგრამა, ეჰვი:—იქნებ მუზაა,
მუზა იქნება!—იტყვიან სხვანი...

———

გული არ მიძგერს ზეშთაგონებით,
იყუჩა მუზამ უმეტეს, უფრო;
მაგრამა... მინდა უკანასკნელად
უცებით მაინც დაგასაჩუქრო.

ამორძალი

ვეფხვის იერიში ქალზე.

თეთრი ზამბახი

(რომანი)

VII

მალის მთელ ღამით არ დაუძინია. ყოველისფერი მოჩვენება ეგონა. ვერ წარმოედგინა თუ ლელომ შუბლზე აკოცა, ყველაფერი ეს ლელომ ჩაიდინა.

— იქნებ სიზმარში იყო?

ჰფიქრობდა იგი, უნდოდა წინაალმდეგში დარწმუნებულიყო, წარეშალა გუშინდელი დღე. როდესაც ეს ვერ ჰხერხდებოდა, სიბრაზე იცავდა. როგორ გაჰბედა, მაგას პარიზელი კოკოტები ხომ არ ვეგონეო. მაგრამ იმავე წუთს რატომღაც ბედნიერად სთვლიდა თავს, რომ ეს ასე მოჰხდა, რომ ლელოს ჰყვარებია. მან კარგად იცოდა, თუ ლელოს შორიდან რამდენი მათაყვანებელი ჰყავდა. უხაროდა, რომ ეს საზოგადოების კერპი დღეს მისი თაყვანისმცემელია, ორს გრძნობას ებრძოდა. უკვე დარწმუნებული იყო, რომ გეგესთან კავშირი დარღვეული იყო, ყოველ შემთხვევაში—შებღალული.

— აქ ცოტა მეც მიდევს წილი მის დანაშაულობაში,—ჰფიქრობდა მალი, —ნება არ უნდა მიმეცა, რომ ამდენს სითამამემდე მისულიყო. სულ ჩემზე იყო დამოკიდებული. ადვილად შემეძლო მეგრძნობინებინა შორსა მდგარიყო, გამეფრთხილებოდა.

ასე აყვედრიდა მალი თავის თავს, მაგრამ იმავე „შორს გადგომის“ აზრი მასვე ჰზარავდა.

— არა, შერიგება სჯობია... მოვა ხვალ, ავუხსნი, გადავუშლი ჩემს გულის პასუხს და გავაფრთხილებ... ვაპატიებ, როგორც ძმას... ყმაწვილთა თავს ასეთი მშვენიერი სითამამე ბუნებრივიც არის და აუცილებელიც. განა რა არის აქ ან საკვირველი ან და არაჩვეულებრივი? ქვეყანა ვინ რით გააკვირვა ან გააკვირვებს?

მაგრამ ყველაფერი ისე არ მოხდა როგორც ჰფიქრობდა. ბევრმა „ხვალამ“ და „ზეგამ“ გაიარა, რომ ლელო არ გამოჩნდა. იგი ხელახლად დაიკარგა. მალი მხოლოდ ეხლა მიხვდა პირველ დაკარგვის ამბის მიზეზს. შფოთვა დაიწყო. გაზეთების თვალიერება დაიწყო, ხომ რაიმე უბედურობა არ შემთხვიაო. გაზეთები სდუმდნენ. კვირამაც გაირბინა. ლელო მაინც არსადა სჩანდა.

— ჭაბუკის თავმოყვარეობას ხშირად თანა სდევს გიჟური გატაცება. შესაძლებელია ლელო გაიქცა თბილისიდან, ვინ იცის, სისულელემ დასძლიოს და ყველა ეს არასასურველად დამთავრდეს.

შიშმა და მოუთმენლობამ გადაულია გული. უზომო წყურვილით აივსო უსათუოდ ენახა.

— რადაც უნდა დაჯდეს, მაინცა ვნახავ,—გაიფლო გულში. გარდასწყვიტა, და სისრულეში მოიყვანა ეს გარდაწყვეტილება. დღისით ვერ გაჰბედა. საღამოს ცხრა საათზე ქურდულად გაიპარა. ასე ეგონა, ყველა გულში ჩამიძვრა, იცის, სადაც მივალ, ქურდულად თვალს მადევნებს და დასცინის ჩემს უგნურს გარდაწყვეტილებასაო. ათასი ყური გამოიბა. ხმები და თვალები, ყოველგან ხმები და თვალები, რამდენიც უახლოვდებოდა ლელოს ბინას, იმდენად მოუსვენრობა იცვლიდა. გულმა ფანცქალი დაუწყო. აი, მივიდა კიდეც. ეს განაპირა უბანია. ლელოს სახლის ეზოს ალაყაფი ქარს გადაუნგრევია. სუსხავს. ნაადრევ ზამთრის ქარბუქი თოვლს აბორიალებს. მალის ეს კიდეც ახარებს. გახურებულს გულს აგებებს მის მკვეთრს ისრებს, რა არის მღელვარების ალმური როგორმე შემიუბუქდესო. აი, კიდეც მოჰკრა თვალი. ლელოს ოთახი განათებულია.

— შინ არის, შინ...

წაიჩურჩულა მალიმ და მღელვარე ბედნიერების საიდუმლო შეგნებამ ნაზად აუწითლა დასუსხული ლოყები. უნდოდა მიფრენილიყო მის სარკმელთან და საყვარელ მუზასავით იდუმალის ხმით დაემღერნა გულის სასიზმრო სონეტები, მაგრამ სურვილის წინააღმდეგ რატომღაც ნაბიჯს უკლო. როდის როდის გადაჰლახა ალაყაფის ზღურბლი. მისდა საბედნიეროდ ყინვას და ქარბუქს მთელი ეზო შინ შეეკნა და პატრიარქალურ ძილით მოეცვა, როგორც ეს სჩვევია ყველა ქალაქის განაპირა უბანს, როგორც სოფლისა და ქალაქის ერთმანეთთან გადამბმელს რგოლსა. მხოლოდ ლელოს ოთახი იყო გაჩაღებული. პატარა ხის კიბეს ათიოდ საფეხურით აჰყავდით ზემო სართულის აივანზე. მალიმ ბევრი იბრძოლა, ვიდრე ამ კიბეს აირბენდა. გული საგულეს აღარ ჰქონდა.

— ნეტავ რას აკეთებს?—გაივლო გულში,—იქნება სძინავს? მაგრამ ოთახი რომ გაჩაღებულია? არა, არ სძინავს! ეგეც ხომ პროვინციელი არ არის! ალბად სწერს, ჰხატავს, ანდა ახალ კომპოზიციის შედგენაშია. იქნება ხელი შევუშალო. შევიდე? არა, მოვიცდი... ფანჯრიდან შევათვალიერებ... მაგრამ ამასობაში რომ კარი გამოაღოს? მე გავიქცევი... ქურდი ვეგონები და გამომიდგება... არა, არ გამომიდგება... ანდა რა იქნება, გინდაც რომ გამომიდგეს და დამიჭიროს? მეც გადვიხარხარებ... ისიც ხომ სიზმარშიაც ვერ ეღირსებოდა ასეთი ქურდის დაჭერას.

მართლაც ქურდსავით აიპარა. ყმაწვილობის სითამამე და ჩერქეზობა აქ გამოადგა. ფრინველის სიმსუბუქით აირბინა და ფეცრივ სარკმელთან ისე გაჩნდა, რომ ოდნავი ხმაურობა არ გამოუწვევია. აქ კი გაჩერდა. იდაყვ დაყუდხოილი კედლიდან ცქეოად გარდაიქცა. მკირდავი თვალი სწრაფად არჩევდა ყოველისფერს. ლელო უგალსტუკოდ ერთი ჟილეტის ამარა ბაროდ საწერ მაგიდას მიჯდომოდა და გატაცებით რაღაცას სწერდა. მალი შეიპყრო მის კალმის ნავარდობამ. თვალი ვერ მოეშორებინა კალმის წვერისთვის. ლელოს საშინელი დაქანცვა ეტყობოდა. აბაჟურის მომწვანო ლახდი ავადმყოფურს მეტყველებას უთოკეცებდა.

— ნეტავ რასა სწერს? უეჭველია, რომანი იქნება, ან და პოემა. ყველა ქართველი მგოსანია. ალბად ახლა მგოსნობასაც მოჰკიდა ხელი. ყოველ შემთხვევაში სამუსიკო და სამხატვრო კომპოზიციებთან არ უნდა გვქონდეს საქმე. ან და იქნება მემუარებია? მაგრამ რის შესახეო?

ცნობისმოყვარეობამ გაიტაცა. უნოდა, ფერიად გარდაქცეულიყო, შეპარებულიყო შიგნით, მის თავთან ფრთხილად დახრილიყო, ერთი ორი ბწკარი წაეკითხნა, შემდეგ ისევ დაბრუნებულიყო და აქედან მიჰსაყვარლებოდა მის ბეჯითობას.

დიდხანს, ძალიან დიდხანს იყო ასეთს მდგომარეობაში. სახეზე და თვალებში რაღაც ბედნიერებისა თუ სიამაყის ლანდი დაჰკრთოდა, თითქოს ჰგრძნობდა, რომ ლელოს კალამი მის იდუმალ ბრძანებათ გარდასცემოდა გოგმანით. როდის როდის დაიფთხრიალა. ეს მაშინ, როდესაც ლელომ კალამი დასდო და წამოიწია. მალი შეჰკრთა. ღიმილი გაუქრა. ინსტიქტიურად უკუ იქცა. კიბე და ალაყაფიც თითქმის სულ ფრენით გაირბინა. საოცარი სიმარდით გაიარა მთელი ეს შესახვევი ქუჩა. მხოლოდ ეხლა შეჰნიშნა, რომ თოვა დაეწყო. მიზანი აქ მოსვლისა სულ დაავიწყდა. ელექტრონის ბოძთან სამაჯურის საათი გასინჯა. ღამის პირველი საათი გადასულიყო.

— ღმერთო, ნუთუ სამი საათი ვიდექი?

გადიკისკისა.

— თითქოს მეც შეყვარებული ვიყო, ისე ვიქცევი.

იამა, რომ გიჟმაჟმა გატაცებამ ამ თავდავიწყებამდის მიიყვანა. არ გაევლო კიდევ ასიოდე ნაბიჯი, რომ უკან დაბრუნება მოისურვა, მაგრამ იმდენად ლელოსთან პირისპირ შესახვედრად არა, რამდენადაც ერთი თვალის მოსავლებად. გამობრუნდა. მიუახლოვდა თუ არა, შეჰნიშნა, ლელო აივანზე გამოსულიყო და თავშიშველი დასეირნობდა. ოთახის კარი გამოეღო. უქუდოდ, გადაღეღილი პიჯაკის ამარად, თითქოს შუა ზაფხულის მთვარიანი ღამე ყოფილიყო. ისიც კი შეჰნიშნა, რომ ლელოს ყურადღება მიიქცია. აწითლდა.

— რომ დამინახოს და მიცნოს?

ისე დაიჭირა თავი, ვითომც უბრალო გამვლელია. სწრაფად მეორე ტროტუარზე გადავიდა, გახგებ ათიოდ ნაბიჯი გაიარა, შესდგა, უცნობ ალაყაფის წინ მოტრიალდა და ისე კედელ-კედელ თითქმის სირბილით გამოვიდა სამშვიდობოზე. ფართო ქუჩაში გამოსვლისას ერთხელ კიდევ გადიკისკისა, თითქოს კეკლუცობაში ტოლების თავი დაასწია და თვალიდან გადაეფარაო.

უზომოდ კმაყოფილი იყო ამ ღამის ასე ვსთქვათ ექსკურსიით. ეტლი გზად არ შეჰხვედრია და არც თუ ბევრად უნახია. კიდეც უხაროდა, რომ მიყურებულს ბუნების ქარბუქის ნაცვლად ახლა თოვლი ნაზი ბაოდნით სეთრს ნაბადს ასხავდა და საყვარლად ეალერსებოდა. მის შესვლისას სარკეში ჩაიხედა, იამა, რომ შოშის ხესავით, უკედ ახლად აყლორტილ ტყის განაპირას ხოხ კვიპაროსის მზგავსად თოვლს ასე ლამაზად მოერთო. კარგა ხანს ჩამოსერტყვა ეხახებოდა. კეკლუცობდა. მუფთიდან ხელს არ იღებდა და თან ჰფიქრობდა:

— ნეტავ რა იქნება, ლელოც რომ ამდევნებოდეს და ეხლა ფანჯრიდან მიყურებდეს?

ასე ეგონა, მართლა ეს ასე იქნებოდა. ამაყი პოზა დაიჭირა, ნათელი სახე ღიმილში გამოჰკვალთა და ოდნავი ყელის მოღერებით ამოფილი გაუჩერა სარკმელთან საგულებელს ლელოს.

— აბა თუ მხატვარი ხარ, ასე გადმიღე, უკეთეს მოდელს ვერ იშოვნი.

VIII

მალის შეუყვარდა ლელოს სარკმელთან ქურდული სტუმრობა. საოცარია, ერთხელაც აღარ გაჰხსენებია თეატრი. მისი დიდი გართობა ახლა ეს სარკმელი იყო. უნდოდა გაეგო, რას აკეთებდა ლელო. ქალური ცნობისმოყვარეობა ჰკლავდა, მაგრამ იმდენი გამბედაობაც ვერ გამოეჩინა, რომ გარედ გამოეხმო, ან და თვითონ შიგნით სწვეოდა.

— ხვალ იყოს, ხვალ... ხვალ გადასწყდება ყოველისფერი... დღეს კი აქედან ვეალერსები... პატარა ბარათს დავწერ, ვუსაყვედურებ, რომ დამივიწყა. ბარათს კარებთან დავუგდებ. დილით გამოსვლისთანავე ნახავს, წაიკითხავს... უჰ, რამდენს გაიტანჯება, თუ კიდევ შევცვალე და სახელიც არ მოვაწერე! მიცნობს? მიხვდება? არა, აბა საიდან გაიგებს მას ხომ ჩემი ხელი არც კი უნახავს. მით უკეთესი, თუ ვერ მიხვდა! შეყვარებულ ადამიანისათვის ყოველი საიდუმლო, მართალია, ერთგვარი ტანჯვაა, მაგრამ იმავე დროს სანუკვარი რამ, ბედნიერება.

ასე ჰფიქრობდა მალი, მაგრამ ყოველი „ხვალ“ ახალი „ხვალათი“ თავდებოდა. ვერც ლელო გამოეხმაურა და ვერც ბარათი დაუტოვა, ვიდრე არ მოხდა ის, რაც ერთხელ მაინც

უნდა თავისით მომხდარიყო. ერთს საღამოს ჩვეულებრივ კიბე არც კი აერბინა, რომ ლელომ კარი გამოაღო. პირისპირს რომ შეეჯახნენ, მხოლოდ მაშინ შეჰკრთა. მალი შესდგა. შეიფრთხიალა უკან გამოსაფრენად, მაგრამ რაკილა ვერ მოასწრო, იქვე მოაჯირს მიეჭიდა. წუთით დუმილი ჩამოვარდა. ლელო გაშტერებული დაჰყურებდა. ბოლოს მალიმ მღელვარება შეიკავა და ოდნავის ხმით გადიკისკისა.

— ვინ გნებავთ?

მალიმ მოაჯირზე თავი დაჰხარა და არ უპასუხა. იმა, ლელომ რო ვერ იცნო.

— ვინ გნებავთ, ქალბატონო?

ლელომ რამდენიმე ნაბიჯი გადასდგა.

— ვერა მცნობთ?

ლელო აენთო. მღელვარებით მიუახლოვდა.

— ნუ თუ?.. მალი, თქვენ აქ...

— მაპატიეთ, უდროვო სტუმრობისთვის...

— რასა ბრძანებთ, მობრძანდით... მობრძანდით...

ხელის ჩამორთმევისთანავე შიგნით შეიპატიჟა. მალიმ მიიღო ეს თავაზი.

— ხომ ხედავთ, პირველი მე მოველ შესარიგებლად,—უთხრა მალიმ შინ შესვლისთანავე და სავარძელში ისე ჩაეშვა, რომ ოთახის მორთულობისთვის არც კი შეუხედნია.

— რატომ დამივიწყეთ?

ლელოს პირდაპირ არ უპასუხნია.

— მანტო მოიხადეთ, მალი.

— არა, ასეც არა მიშავს რა.

— გაცივდებით...

— მაგისი ნუ გეშინიანთ.

— თქვენ ისე მორთულხართ, თითქოს სადღესასწაულოდ მიემგზავრებოდით, მერე ასეთს დროს...

— თეატრში მივდიოდი. სურვილი აღმეძრა, თქვენც ყოფილიყავით. გულმა მიგრძნო, შინ იქნებოდით. პირდაპირ აქეთ გამოვწიე. ქუჩების ძებნაში მომიგვიანდა.

ეს პირველი იყო, რომ მალი ასე სცრუოდა. ლელომ საათს დაჰხედა.

— ეხლა დაგვიანებულია, პირველი ორი მოქმედება კიდეც გამოვიდოდა. წავიდეთ, ნულარ დავგვიანდებით.

ლელო აფაცურდა, მაგრამ მალიმ შეაჩერა.

— მართლაც, არად ჰღირს, დავგვიანდით.

წამოდგა. ოთახს თვალი მიმოავლო.

— ბიჭოს, ეს კარგა მორთული ოთახია.

— კვალობაზე არა უშავს რა, რაც შეეხება მარტოხელაობით დატანჯულს ღარიბს ხელოვანს.

— ყველა ეს თქვენი ნაწარმოებია?

მალიმ კედლის სურათებზე მიუთითა.

— დიახ.

— ჩინებული კალამი გქონიათ.

— აზვიადებთ.

— არა, ღირსების შეუგნებლობა პიროვნების დამცირებასა ნიშნავს.

— იქნებ, მართლაც, ოდესმე კარგი კალამი გამომემუშავებინა, მაგრამ ადრე ავიღე ხელი და რაც შემრჩა, ეხლა ეს მეც აღარ მაკმაყოფილებს.

— ხელი აიღეთ.

— დიახ.

— მიზეზი?

— არ ვიცი.

— უცნაურია. როგორ შეიძლება ასეთ კალმის მიტოვება? მუსიკაზე უფრო მხატვარი ყოფილხართ. პირდაპირ დანაშაულობაა ასეთი ნიჭის ღალატი.

— ეგ საყვედური არ არის პირველი თქვენს მხრით. საოცარია, ჯერაც ერთი ნახატიც არ გენახათ, რომ დაჟინებით ჩემს მხატვრულს ნიჭს ექომაგებოდით.

— მართალია, გული მიგრძნობდა, ინტუიციით მივხვდი, მუსიკაზე მეტად გამარჯვება მხატვრობაში გიქადდათ გვირგვინს.

ლელოს მორცხვად ჩაეცინა. მალი ცნობისმოყვარეობით სურათს სურათზე ათვალიერებდა.

— დიახ, დიახ, ეს არა... ამ სფეროში ნამდვილი ბატონი იქნებით.. თქვენი რომ ვიყო...

— მაშინ?..

— ... ყოველისფერს ზურგს შევაქცევდი და ისევ ამ ხელობას დავუბრუნდებოდი.

— ოჰ, რომ შესაძლებელი იყოს.

— მერე რა გიშლით? რა არის აქ შეუძლებელი?

— ოჰ, ბევრი რამ...

— მაინც?

— პირველი და უმთავრესი—რწმენი დაკარგვა. ნუ გაიოცებთ. შემომხედეთ. ჭაბუკს აღგზნებული ცეცხლი აღარ მიკრთის თვალებში, იგი ჩაიფერფლა, ჩაჰქრა... საშინელი დაღლვა მეტყობა, ხომ? და მართალია! დავიღალე, მალი, საშინლად დავიქანცე... შორეულიდან გაკვრით ვიტყვი: ერთ დროს, ვიდრე სტუდენტი ვიყავი, ბედნიერად ვგრძნობდი თავს. ხელოვნების უსაზღვრო მოყვარულს მშობლები ხელს მიწყობდნენ. გამგზავნეს მიუნხენში, შემდეგ პარიზში. მამა მომიკვდა, მაგრამ დედა არჩეულ მიზნის განხორციელებაში არ მღალატობდა. ჩამოველ იმ დროს, როდესაც რევოლიუციის ქარიშხალი ყოველისფერის გარდაფასებას ახდენდა. ერთი ძმა მყავდა ეს და ერთიც რევოლიუციონერთა ბაირახტრად ითვლებოდა. მე, მის უმცროსი ძმა, სირცხვილით ვიწვოდი, რომ კაბინეთში ხელოვნებით ვიკვებებოდი იმ დროს, როდესაც გარედ ქვეყნის მამონი სამწუხრო ესხვერპლის გაღებას ითხოვდა. შემრცხვა ჩემივე საქციელისა. გამოველ. მივივიწყე ჩემი პირველი მოწოდება ყური მივაპყარ ძმას ლოზუნგებს: „საერთაშორისო... ყოველისფერი ძმობა-ერთობისთვის... საზოგადო კეთილდღეობისთვის“-მეთქი! მეც ვიწამე რევოლიუციის ყოვლად შემძლებლობა. მოწამდა, ამით ქვეყნიერებას მართლა შვებას მოვუტანდი სამშობლო მივიწყებული, პირად მოწოდებას ზურგ შექცეული, ბედნიერად ვრაცხდი თავს, თუ საკაცობრიო იდეალებს მსხვერპლად შევეწირებოდი. მაგრამ დაჰბერა სინამდვილის ქარიშხალმა. რეაქციის ლახვარმა მრავალთა შორის გული გაუგმირა ჩემს ძმას. დედამ ვერ აიტანა წუხილი, შვილის დაკარგვას თან გადაჰყვა და მეც დავრჩი ობლად, ერთად ერთ შავი ფიქრების ანაბარად. მწარე განცდამ გათვითცნობიერებას დამაწაფა. დავინახე, რომ ყოველისფერი ის, რაც იდეალად მიგვაჩნდა, სისულელეა. ჩვენ არა გვაქვს რა... არა რა... არც ერთობა, არც სიყვარული, არც ნდობა ურთიერთისადმი, არც იმედი, არც აწმყო და არც მომავალი... საკუთარს ნიადაგს მოწყვეტილნი ანძაზე მოწყვეტილს აფრას დავემსგავსეთ, რომ ყოველ მხრის ქარის ქროლვას სტიქიურად გავყვეთ თან. ვიტიროთ, თუნდაც სატირელი არა გვქონდეს რა და ვიცინოთ, თუნდაც ცხედარი თვალწინ გვედგას. განა საკვირველი იქნებოდა, რომ გუშინდელი მებრძოლნი დღეს დაექაქსულიყავით, უარგვეყო ყოველისფერი და პატარა ქონდრის კაცებსავით თავშესაფარი გვეძებნა მთავრობის დაწესებულებათა მოხელეობაში თუ ჟანდარმთა გვერდით? განა საკვირველი იქნებოდა, თუ მთელი ერიც, ასეთ შვილების ანაბარად, ეხლა მხოლოდლა იმით ერობს, რომ სანუგეშებლად მოლუღლუღე, მბოდავი იდეალებით იკვებავს თავს, არც სასოება შეუძლიან და არც წარკვეთა იმედების?

— არ ვიცი, ვერ შეგეკამათებით, მაგრამ რატომღაც მგონია, რომ სცდებით. ყოველ შემთხვევაში, არ გშვენით, რომ ჭაბუკი ეგრე მალე დაცემულხართ სულით. იდეალებს ბოდვა მიაწერეთ დამარცხების გამო. ტლახქიძალის გამარჯვება კიდევ არ ნიშნავს იდეალთა დამარცხებას და მათს უვარგისობას. გავიწყდებათ ერთი რამ, სახელდობრ ის, რომ არ არის არც ერთი „საბოდიალო“ იდეალ, თუნდა კეკლუც უტოპიის სამოსელში გამოკვალთული, რაიც უკეთილშობილეს მიზნებს არ შეიცავდეს და მისკენ გადადგმული ნაბიჯი არ სწმენდეს, არ აბედნიერებდეს ადამიანს, პროგრესისაკენ არ ეწეოდეს დაძაბუნებულს კაცობრიობას. ფართო, მშვენიერი, კეკლუცი იდეალების ბოდვა, რაც კი ნათელთან და სამართლიანობასთან გვაახლოვებს, გვამაღლებს, რაც გვაფხიზლებს და ხელს გვიწყობს ერთმახეთის გაერთიანებაში, შეწყნარებაში, თუნდაც მცდარი იყოს ის, პლატონიური, მაინც სათაყვანოა და სახუკვარი. ამ მხრივ ერთს წერტილზე სდგანან ბუდდა, ქრისტე, მარქსი თუ ათასი სხვა აზროვნების რეფორმატორი, რომელთა მოძღვრება სამართლიანად რელიგიურ ხასიათს იღებდა და იღებს ტანჯულ და გაწამებულთა წრეში, სადაც ასე რიგად ჰსაჭიროებენ და ეტრფიან მითიურს განთავისუფლებას. მაშასადამე, უარისყოფა მისი, გმობა, ზურგის შექცევა, ისიც განათლებული ადამიანის მიერ, ვისაც ევროპა მოუვლია და მეცნიერება-ფილოსოფიაში ჩაუხედნია, არა თუ შესაწყნარებელი, მაპატიეთ, მაგრამ დასამოახისია, დასაგმობი.

ლელო მღელვარედ ყურს უგდებდა. უნდოდა შეეჩერებინა, გეთანხმებით, მაგრამ ყველა ეგ პირობითია, ყოველ შემთხვევაში სინამდვილისთვის არავითარს სასარგებლოს არ წარმოადგენს თუ კი ჭარბი გატაცება მდგომარეობას დაგვავიწყებს და ფანტაზიორობას შეგვაჩვევს იმდაც დარდიმანდს და ისეთს ფანტაზიორს ერს, როგორიც ჩვენი ერი არისო, მაგრამ სიტყვების ძებნაში დაიბნა:

— ჰო, ჰო, შეიძლება თქვენ მართალიც იყოთ... შეიძლება თქვენ... მაგრამ ყოველთვის და ყოველგან ერთი რამ მაინტერესებს: შემოქმედების ძალა! სადაა მერე ეს ძალა? სადაა ზეშთამგონებელი და შემოქმედი ძალა, რომ კეკლუც იდეალთა რეალობაში და შესაძლებლობაში დამარწმუნოს? ამიტომაც ვაქციე ზურგი და კვლავ ჩემს ძველს მოწოდებას დავუბრუნდი. ჩემს მელანქოლიას და ერთგვარ მიზანტროპობას ისევ ხელოვნებამ ჩასცა მახვილი. მუსიკა ციურს ხმებს მაგონებდა, მხატვრობა მოჩვენებათა ლანდებს გარდმომაცემ[illegible]ნობას მასწავლიდა, ვიდრე არ მოხდა ახალი კატასტროფა, ახალი რეაქცია ჩემს სულის სიღრმეს. მაგრამ ამ ჟამად რეაქციონერთა ფარშუბით სულ უცხო ვინმე გამოვიდა. აი, მობრძანდით ჩემს ატელიეში, იქ დაინახავთ ყოველისფერს.

ლელომ თვის სახელოსნოში გაიყვანა. ეს იყო ფართო ოთახი, შუშაბანდიანი კედლებით და მინის ჭერით. აქა-იქ შეხვეული სურათები, კედლები კიდევ ესკიზებითა და ეტიუდებით სავსე, ხოლო შუაზე მოლბერტი იდგა ის-ის აყო ახლად დამთავრებული სურათით.

— ხომ ხედავთ, მალი, მხატვრობაზე ხელის აღება აბსოლუტური არ გამოდგა, როგორც ტორიჩელის სიცარიელე. დააკვირდით, ეს უკანასკნელი სურათი სულ ეხლა-ხანს გავათავე. ჰქვიან „ძიება“. მთელი ჩემი უკანასკნელი სულიერი განცდა აი ამ საცოდავ მხატვრის მოლუშულს ბეჭებში უნდა დაინახოთ.

მალი გატაცებით უმზერდა სურათს. კლდის პირას ნაპრალზე ჩამომჯდარი, მუხლებზე იდაყვ დაყრდნობით და სახეზე ხელ აფარებით ქვითინებდა მხატვარი. მის წინ ისარ გარჭობილი გული ეგდო. ნანგრევთა ქაოსის თავზე მუქი ტონებით შეღრუბლულს ფონზე მოჰკრთოდა მშვენიერ ასულის მოკისკისე ჰაეროვანი სახე.

— რა მშვენიერია,—აღტაცებით წამოიძახა მალიმ,—ნუ თუ ეს ახლა მოასწარით?

— დიახ, ეს სწორედ დღეს დილით დავამთავრე, უკანასკნელი სურათი გახლავსთ...

— უკანასკნელი სურათი! ღმერთო, ამის შემოქმედი დამარწმუნებს, ვითომც ზეშთამგონებელის ქიხიანობას გაექცევა სადმე და „უკანასკნელ“ სურათით უკანასკნელს წერტილს დაჰსვამს. ვის არის, ან რა სიმბოლოა ამ მხატვრის წინ პერსპექტივებში რომ ჰაეროვანი სახით მოჰკრთის?

— ეგ მომხიბვლელი ქალწული მხატვრის მუზაა, კისკასით ახალ იდეალისკენ იწვევს, მაშინ, როდესაც პირველ იდეალის მიხწევას გაგმირულ გულით უსახავს.

— დრამატიულ მომენტს გადმოსცემს.

— დიახ, დრამატიულს... მხატვარს ესმის მისი კისკისი, დასდევნებია, გულ გაგმირულ იდეალთან ჩაუჩოქნია და რომ ახალსაც ვერ დასწევია, სასო მიხდილი ეხლა ჰგოდებს.

— რა მშვენიერია!

აღტაცებით განიმეორა მალიმ. რამდენიმე ნაბიჯი გადასდგა ცნობისმოყვარეობის დასაკმაყოფილებლად. უეცრივ შეჩერდა, წატორტმანდა.

— მალი!..

სწრაფად ხელი მიატანა. მაგრამ ხელის ხლებაზე, მალის გაათრთოლა, გონი მოიკრიფა, ინსტიქტიურად მოიშორა და თავი თვითონვე შეიკავა.

— დამაცათ... ხელი არ მახლოთ...

— მალი...

— არაფერია, არაფერი...

ნაძალადევად ჩაიღიმა. მოდუნებული ხელი შუბლზე გადაისვა და სწრაფად თვალი მოაშორა „ძიების“ ჯადოსნურს სიმღერეს და მის მთავარ საგანს,

მოთინათინე ქალწულის ლანდს, რომლის ჰაეროვან მეტყველებაში თავისი სახე დაინახა.

IX

სახელოსნოდან ისევ სადარბაზო ოთახში გამოვიდნენ.

— იცანით?

ჰკითხა დუმილის შემდეგ. მალიმ უსიტყვოდ თავის დაქნევით დასტური დასცა.

— ხომ არ მიწყრებით?

მალის პასუხი არ მიუცია.

— თუ ასეა, ეხლავე გავანადგურებ, მალი...

დანას ხელი წამოავლო და სახელოსნოს კარი გამოაღო.

— ხომ არ გაგიჟდით. რას სულელობთ...

ლელომ დანა დაუშვა.

— მაშ არ ჯავრდებით?

— არა. ან რა მაქვს გასაჯავრებელი. პირიქით, მოხარული ვარ, რომ სულ ხელი არ აგიღიათ მხატვრობაზე.

— რა ბედნიერი ვარ, მალი, რა ბედნიერი, თუ მართალია ეგ სიტყვები.

— გულწრფელად გეუბნებით.

— ვფიცავ, ამიერიდან სულ ამ სფეროში ვიმუშავებ.

— მართლა?

— ოღონდაც ნუ გამიჯავრდებით... აი, ეგ სულ უბრალოდ ნახატია. არცა ვარ გასამტყუნარი. უიმედობამ ძალა წამართვა, მალი. გულ გატეხილს აბა ხელოვნებისა სადა სცხელა? მთელი ჩემი ცხოვრება კეკლუც ლანდთა თინათინებშია, თვითეულის დაახლოვება კი ისრით გულს მიგმირავს. ცხოვრებაზე სწორედ ამიტომ გამოვიტანე ის მწარე დასკვნა, რომ სიცოცხლის აზრი, მისი ფილოსოფია მხოლოდ უცნაურ ლანდთა თინათინებშია და მათს დევნაში დამარხული. თინათინება, დევნა, მოტყუება, მოქანცვა და ასე დაცემა. აღარა ვმალავ, ვიდრე უკანასკნელი უსიტყვო სცენა მოხდებოდა, ჩვენს შორის არავითარი კატასტროფიული არა იყო რა, შორიდან გეტრფოდით, შორიდან გესიყვარულებოდით. თქვენ არ გსურდათ შეგეგნოთ, ან და დაგენახათ ჩემი ტანჯვა, თორემ სულ ბრმა უნდა ყოფილიყო ადამიანი, რომ ჩემს არაჩვეულებრივს მიზანტროპობაში თქვენი სიყვარული არ დაენახა მიზეზად. პირველ შეხვედრისთანავე დამიპყარით. მე ჩემს თავს აღარ ვეკუთვნოდი. სწორედ იგივე განმეორდა, რაც რევოლიუციის დროს. საკაცობრიო იდეალთა ნარნარმა ხმამ მოჰხიბლა მაშინ ჩემი გამოუცდელი ყრმის ოცნება, მათმა სიტურფემ დამავიწყა ყოველისფერი. ეხლა კი ჭაბუკს შენ მომევლინე მოთინათინე იდეალად. პირველი ჩემი თქვენდამი გატაცება მუსიკაში გამოვთქვი. ის სერენადა, რომელსაც ყოველ დღე უკრავთ, თქვენდა სასახელოდ დავწერე. უცნობი კომპოზიტორიც მე გახლავარ...

— აჰ!..

ოდნავის ხმით ამოიკვილა მალიმ. თვალებზე ხელი მიიფარა. გამოურკვეველ ბედნიერებით უზომოდ დაიტანჯა, გაბრუვდა, ლელოს ალსარება ნახევრადაც აღარ ესმოდა.

— ეს ასე იყო, მაგრამ თქვენ თქვენის გულუბრყვილო ჭიკჭიკით და ერთგვარი განდიდებით ისეთი საიდუმლო გამომჟღავნებით, რომელიც ბასრი მახვილივით მოჰხვდა ჩემს წმიდა გრძნობებს. თავს ძალა დავა[illegible]რდა, აღარ მენახეთ, ჩამოგშორებოდით, დამევიწყნეთ, რომ მაცდურობას ავცდენოდი, მაგრამ თქვენ თვითონ საბედისწერო ფარვანასავით დალიფლიფებდით ჩემს გარშემო. გეგე, ჩემი საუკეთესო სიყრმის სწორი და მეგობარი, შემძულდა. მაპატიეთ გულახდილობა, მაგრამ ვერ ვიცრუებ. მსურდა, მენახა, გამეწვია ორთა ბრძოლაში, რომ ბედნიერების დაუფლებაში ან ჩამოვეშორებინე, ან და თვით მე ჩამომეშორებინა. მაგრამ თქვენ ისე გატაცებით ლაპარაკობდით, იმდენად ბედნიერს გხედავდით მაზე ოცნებით გატაცებულს, რომ ჩემს თავს უფლება ჩამოვართვი გიჟეს შევცილებოდი და თქვენც მწუხარებისგან დამეხსენით. გენიის ცეცხლმა დაისადგურა ჩემს გულში. გავნადგურდი. რა ვარ, ანუ ვინა ვარ? რად მოველ ამ ქვეყნად? სიცოცხლე ჯანსაღ კაცს მოითხოვს, მებრძოლთ, მე კი ერთი უსაპყარესი აჩრდილთაგანი ვიყავი, ზედმეტი ადამიანი, რომლის მოსპობით ქვეყანას არა დააკლდებოდა რა. შურს ჩემს თავის წინაშე ვძიობდი. მაგრამ განა როდისმე დამიყვედრებია, ეს თქვენს გამოისად ჰხდება მეთქი? გულში ვკლავდი ყოველს ზრახვას. მეშინოდა, საიდუმლოს გამომჟღავნების, ვაი თუ ამით თქვენს ბედნიერებაში რაიმე ჩრდილი ჩაექსოვოს მეთქი. მიყვარდით, ვგიჟდებოდი თქვენის სიყვარულით, გონი ვერც ეხლა მომიკრებია იმის დასაშვებლად, თუ ოდესმე უთქვენოდ გავძლებ, მაგრამ განა როდისმე გამიგონებია თქვენთვის ოდნავი საალერსო სიტყვა, თუ რა გრაციითა და სინაზით სავსეა თქვენი ყოველი ნაკვთი, ყოველი თქვენი სახსრის მოძრაობა? თქვენ დედოფალი ხართ და სადედოფლოდ გაჩენილი, მაგრამ განა როდისმე რამე მითქვია თქვენს მეფურ მშვენიერების შესახებ, სარონის ვარდის სიკეკლუცეზე, ამ საროტანის მოქნილობაზე, გაშლილ მხრების სიკეკლუცეზე თუ ამ კულულა ტევრთა ანდამატურს ელვარებაზე?

— გეყოფათ, გეყოფათ...

ნახევარ კვნესით შეჰნიშნა მალიმ, მაგრამ ლელოს გატაცებას ფრთა ვერ შეუკრა.

— მე ხომ გაშლილი არ მინახავს ეს კულულები. უეჭველია, განსაცვიფრებელი რამ უნდა იყოს, რომელიც შიშველს მხრებზე ჩამოგეშლებათ... ნამდვილი ფერიის სანახაობა უნდა იყვეთ...

— ღვთის გულისათვის, ლელო, ეგრე ნუ ამბობთ, ნუ...

მღელვარებით შეჰნიშნა ხელახლად მალიმ.

— რატომ, მალი, რატომ? ნუ თუ გაწყეინეთ?

— არა, მაგრამ უფლება არა გაქვთ ასე მელაპარაკოთ, გესმით, უფლება არა გაქვთ, იმიტომ, რომ... იმიტომ, რომ... სულ სხვა ხართ... მეგობარი... დიახ, მეგობარი, მაგრამ... უცხო...

თვალებზე ხელი მიიფარა. უზომო მწუხარების ლანდმა მის სახეზე აშკარად ალბეჭდა, თუ რა ძვირად უღირდა მალის ეს შენიშვნა. ორ ცეცხლს შუა ჩავარდნილი ცრემლს ძლივს იმაგრებდა. სიბრალული თუ სიყვარული? სიყვარული თუ სიბრალული? თქვენ ვერ გეტყოდათ, თუ ამ ორს ცნებაში რომელს აძლევდა უპირატესობას, ან რომელ ერთით ხელმძღვანელობდა, რომ ფეხის დარტყმით არ წამოხტა და დემონსტრატიულად არ მიატოვა უცნაურად მოუბარ მასპინძლის ბინა.

— ჰო, სხვა, სხვა... უცხო... ასე დამცინის ჩემი ბედი. მთელს ჩემს სიცოცხლეში მხოლოდ და ეს ხმა მესმის, შორს იდექი, შენ სხვა ხარ, სხვაო! დამცინეთ, მალი, თქვენც დამცინეთ. დამცინართა შორის, რაც უნდა იყოს, უპირატესობა თქვენ გეკუთვნით. არა გჯავრობ, არას გაყვედრით. მე ზღაპრებით მიცხოვრია და ზღაპრებითვე მიწერია ჩავიდე საფლავს. განა ეს ასე არ არის? აი, ხელი რომ გამოგიწოდეთ მაგ ნარნარი თითების საკოცნელად, არ შემიწყნარებთ, იმიტომ, რომ სხვას ეკუთვნით და მეც... უცხო ვარ...

დ. კახრაძე.

(შემდეგი იქნება)

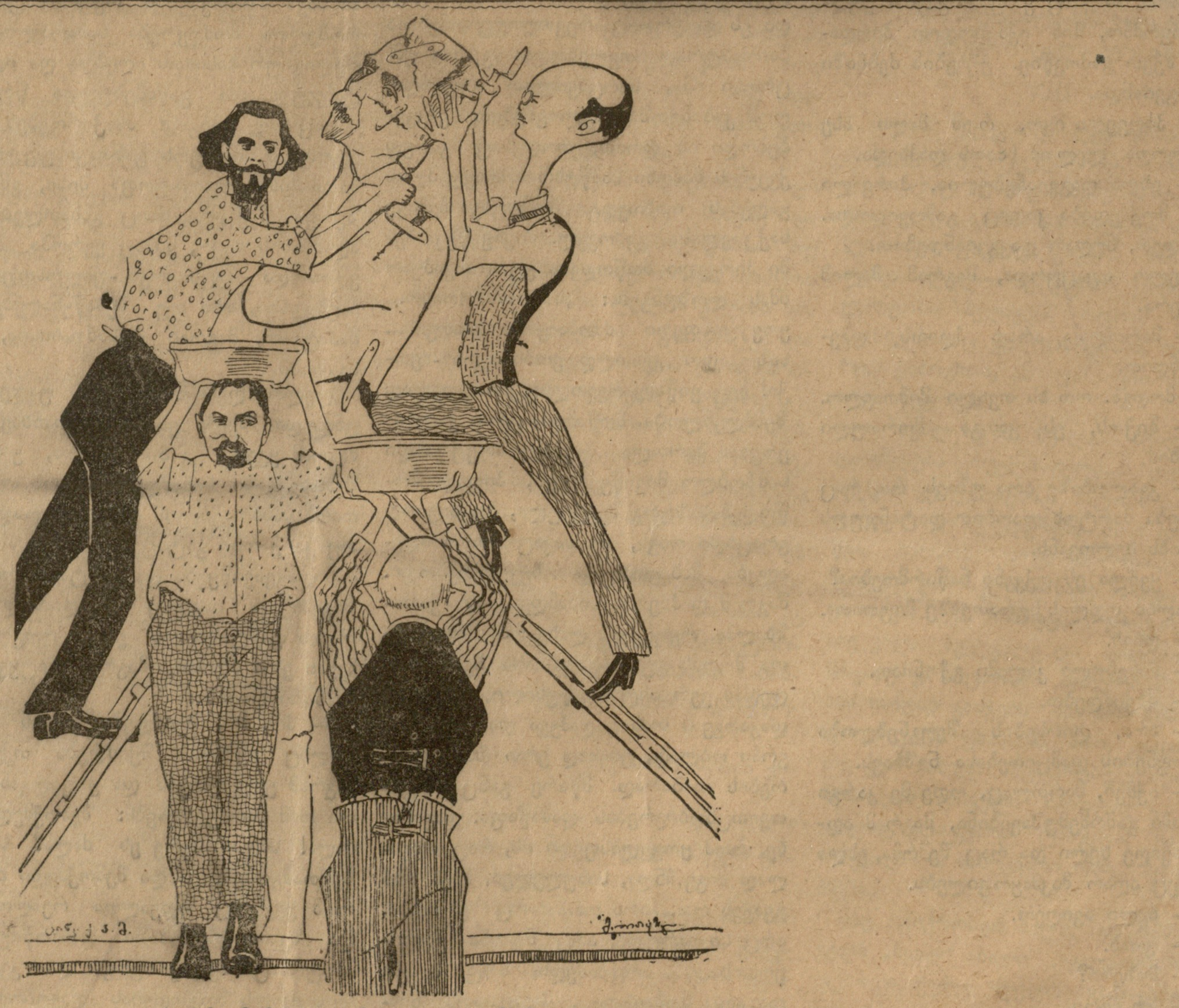

პრ. მარრი და მისი კალატოზები.

ნებადართულია სამხედრო ცენზორისაგან. რედაქტორ-გამომცემელი **ხანდრო შანშიაშვილი.**